

NÚM. 104
ESTIU 2017

BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

El Marian de Cal Prim collint tomàquets

Amb la col·laboració de:

Diputació Tarragona

EDITORIAL

Fa poc més d'un any estàvem de celebració. Els 25 anys de l'Associació de Veïns i amics de Belltall van ser el resultat d'anys d'esforços per reivindicar el nostre poble i la seva gent. La gesta d'aconseguir que la nostra Associació celebrés un quart de segle es va veure acompanyada per la publicació del número 100 de la revista trimestral que, des dels seus inicis, ha servit com a una plataforma de divulgació i coneixement sobre temes relacionats amb Belltall: el seu passat i el seu present.

L'estima que sento per aquest poble ha fet que rebí l'encàrrec de coordinar la nostra publicació centenària com un repte molt engrescador. No vull deixar de remarcar que, sense l'ajuda de tots els membres de la junta de l'Associació i de totes les persones que col·laboren amb escrits i fotografies, la meva tasca seria inabordable. Són totes les aportacions de la gent que

sent Belltall com a quelcom seu les que omplen aquestes pàgines de contingut i d'històries.

Aprofitant la publicació del segon número de la nova revista i havent remarcat l'ajuda incondicional de tot l'equip que la fa possible, vull reconèixer i manifestar la meva gratitud cap al Pep Lloses. Durant molts anys ha aconseguit l'energia per poder seguir publicant el nostre butlletí, també gràcies a l'ajuda de moltes persones, però amb una empena i una iniciativa del tot admirables. Els reculls de premsa, els reportatges fotogràfics i el rigor metodològic que el caracteritza ha permès que, avui, puguem tenir la certesa que a la nostra revista encara li queden moltes històries per explicar.

Moltes gràcies per la feina, Pep.
Pau Minguet

Edita

**Associació de Veïns i Amics
Belltall**

Coordinador:
Pau Minguet

Si voleu fer arribar les vostres col·laboracions, adreceu-les a:
Revista BELLTALL. Plaça de l'Església 4. 43413 Belltall

Tf: 646 769 043

Correus electrònics:
pauminguet.porxo@gmail.com
belltall@tinet.cat

Preu 0.60 €

www.belltall.net

Publicació trimestral de
l'Associació de Veïns i Amics
Belltall

Disseynat per TIMIT 2003 SL
www.timit2003.net

SUMARI

Arranjaments urbanístics	3
Talada massiva d'arbres	3
La veu del poble: Entrevista a la M. Carme Fabregat, de Ca la Rosa	4
Les nostres receptes Els cargols amb salsa de la Maria Elena de Cal Badio	6
Actualitat	7
Entre l'objecte i la litúrgia Una aproximació a les custòdies	9
L'Acte Sublim de Marimon Una novel·la per entregues	11
Temps enrere Ser petit a Belltall	15

S'han fet palesos els arranjaments urbanístics del poble, s'han tapat els sots que hi havia en alguns carrers

Arranjaments urbanístics

El mes de juny hi ha hagut una talada d'arbres molt significativa; a causa de la neu els arbres van caure als camins, en haver de netejar els camins també es van treure els que tenien perill de caure

Talada massiva d'arbres

LA VEU DEL POBLE

Entrevista a la M. Carme Fabregat, de Ca la Rosa

Mireia Sangenís de Ca la Rosa

En aquesta edició de la revista hem entrevistat la M. Carme Fabregat, de ca la Rosa, una dona pagesa, jubilada, del nostre poble, que ens ha fet veure quines eren les condicions de la dona anys enrere, a Belltall, a les feines del camp i en altres àmbits de la vida quotidiana. Una bona manera de recordar i, alhora, de reflexionar.

Quants anys tens?

81, sóc de l'any 1935.

Quines eren les feines de la dona a la vida del camp?

Ajudar, anar a plegar gavelles, escugolar, plegar els alls i totes aquestes coses que es feien llavors. Les dones portàvem el dinar al tros, això vol dir que fèiem feines del camp i feines de la casa, i pensem que a totes les cases hi vivia molta gent i no hi havia les comoditats que hi ha ara, com les rentadores (anàvem a rentar a la Font de Baix). I es feien moltes coses que ara ja no es fan o es fan poc, com les confitures, les conserves, sargir la roba (llençols, camises, mitjons...), rentar els bolquers de les criatures, el sabó de casa, matar el tocino... Tot era feina, no ens l'acabàvem, no...

Han canviat aquestes feines o la manera de fer-les?

Sí! Perquè ara hi ha més maquinària, les dones ja no van tant al camp. Per sort, ara la vida no és dura com anys enrere.

És igual de dura la vida al camp per a una dona que per a un home?

Igual, perquè les dones teníem molta feina a

enforçar alls, perquè a totes les cases es feien molts alls. A més, també recordo un any que un comerciant va portar molts alls a cal Fuster i totes les dones hi vam anar per enforçar, i hi vam tenir molta feina! I recordem el que dèiem abans, que a casa també s'havia de fer la feina, i les criatures...

Què té de gratificant fer de pagès?

No té gaire de gratificant perquè no ho paguen massa bé, si ho mirem en aquest sentit. La feina és molt dura, però si la terra et tira... compensa.

Has vist canvis en la producció de l'all?

I tant! I molts: llavors era un all perfecte de Belltall i ara l'all no té ni el mateix gust ni el mateix color ni res d'igual, i es passa molt més aviat. Aquell all, no és l'all actual.

Recordes quan va arribar el telèfon al poble?

Sí, l'any 88. Que jo me'n recordi, primer només n'hi havia un que era a cal Ferrer i venien a avisar-te quan tenies una trucada de fora i havies d'anar a parlar allí; després va ser a cal Roig i s'havia de fer el mateix: et venien a avisar i tu hi havies d'anar.

Recordes alguna tradició que s'hagi perdut?

Abans hi havia moltes festes, es feien dues misSES al diumenge, es cantaven caramelles... era tot molt diferent d'ara. També és veritat que la majoria de les festes eren religioses, i això també s'ha perdut: el Corpus, el Roser... les processons que es feien... tot s'ha perdut.

Anys enrere la festa major era igual que ara?

No, era molt diferent, perquè hi havia una orquestra per a les sardanes i una orquestra per al ball, és a dir hi havia com si diguéssim dos partits.

On i quan anava la gent a mercat?

Hi anaven amb carro, es marxava d'aquí a les 4 o les 5 del matí i s'arribava a la tarda, a les 7 o les 8, el dia que es podia anar a mercat que era el dilluns i s'anava a Tàrrega. Sempre s'anava a Tàrrega.

Quins són els teus records més bons del poble?

Com ens fèiem la joventut, perquè tots érem

La M. Carme
Fabregat,
de Ca la Rosa

més iguals i, en canvi, ara tothom va a la seva. És clar que érem molta colla i sempre es poden fer més coses, amb gent.

I els més dolents?

Els més dolents són els d'ara, perquè tothom va a la seva, no ens comuniquem amb l'altra gent, hi ha poc contacte entre els pocs que vivim al poble. Abans sempre hi havia pedrissos plens de converses, o les entrades de les cases o, fins i tot al bar. Ara, poca gent i ens veiem poc.

Fins a quina edat vas poder anar a l'escola, a estudi?

Fins als 14 anys. Les nenes anàvem amb la senyora Julia: pel matí a l'escola llegíem i escrivíem, però a la tarda havíem de fer labors; en canvi, els xiquets anaven amb el senyor Vallejo i feien matí i tarda de llegir i escriure. El senyor Vallejo i la senyora Julia van venir de Castella, parlaven en castellà, van ser molts anys aquí i els fills van néixer aquí.

Què feia una nena al teu temps a part d'anar a estudi?

Sortíem, anàvem a passejar i al vespre, a l'hivern, ens posàvem en una casa i jugàvem a cartes, al parxís... També es feia molt teatre, tant els homes com les dones i passàvem el temps anant a assajar, cada dia... i ens assajava el Josep de ca l'Anton. A més, s'anava a fer teatre pels pobles, per Nadal es feien Els Pastorets i, és clar, passàvem molt de temps anant a assajar.

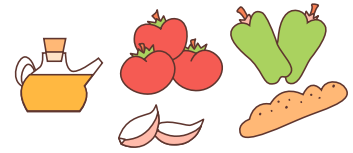
Quin futur veus al poble?

Un futur dolent. Malament, perquè ja no acaba de quedar ningú i abans hi havia molta gent. Del meu record vam arribar a ser a prop de 400 habitants, hi havia dues classes (una de nens i una de nenes) i hi havia 25 o 30 (o, fins i tot, 40) nens a cada classe; en canvi avui no hi ha ningú. I no cal que recordem que hi havia hagut dos pastissers, dues tendes, barbers, ferrer, fuster, bars... Això s'acaba.

I amb aquesta visió del futur de Belltall que té la M. Carme, acabem l'entrevista, recordant com era anys enrere i com és ara el poble d'on som fills.

Moltes gràcies per contestar!

LES NOSTRES RECEPTES

Els cargols amb salsa de la Maria Elena de Cal Badio

Ingredients:

Cargols Bovers i/o Cristians
Ametlla
7 o 8 tomàquets mitjans i madurs.
Bacon
½ Ceba
Farina
2 fulles de llorer
Timó
Bitxo
Conyac

Prèvia:

Quan faci una tronada cap el tard o aprofitant la humitat del dematí, és moment idoni per furgar en les cunetes dels marges per buscar el principal ingredient d'aquest plat. Sobretot, s'hi trobeu un racó on solen haver-hi molts, no ho digueu a ningú!

Els cargols:

Primer de tot, enganyem els cargols i els posem en una olla amb aigua a foc lent perquè vagin traient les banyes. Si els féssim a foc ràpid els cargols no sortiran de la closca.

Quan arrenca el bull, els cargols comencen a desprendre bromera. S'apaga el foc i s'escorren per treure la bromera.

Es tornen a posar els cargol a bullir amb nova aigua i s'hi afegeix el llorer i una mica de timó.

Els hi tenim en cocció una hora i mitja. El foc es va ajustant de forma que no surti bromera. Quan queda poc temps, ja podem afegir sal. Finalment, es colen.

El sofregit:

Un cop ja tenim fets els cargols, podem començar a preparar el sofregit.

Prèviament, hem de tenir ratllats els tomàquets en un bol i la picada llesta. Per això, aixafem l'ametlla i el bitxo en un morter. La quantitat de bitxo dependrà del nostre paladar.

Tot seguit, posarem el bacon a fregir en una paella gran fins que es faci un poc per ambdues bandes i afegirem la ceba fins que no arribi a tornar-se rossa.

Vessem el bol de tomàquet ratllat i esperem que es faci al punt.

S'hi afegeixen els cargols i, seguidament, una culleradeta de farina per espessir el suc.

Anar remenant mentre es fan aquestes accions. Recomanable anar a provant el sofregit a mida que el anem fent i anant tirant sal si el veiem dolç. S'hi tira un bon raig de conyac i s'hi afegeix la picada. Salpebrem amb pebre negre.

S'acaba de remenar i es fa l'últim tast per si s'ha de afegir sal.

Bon profit!

ACTUALITAT

Pau Tous Berengué de Cal Banyeta

Caminada cabanes de volta

Com és costum el dissabte 15 d'abril hi va haver la caminada a les cabanes de volta, ja fa catorze anys que es realitza, el 4 de gener de 2003 fou la primera.

Amenitzada per les explicacions del Ton de Cal Roig i amb una gran afluència de gent que els interessa el paisatge que l'envolta amb la seva història.

PELEGRINATGE A ROCALLAURA

L'últim diumenge de maig, com marca la tradició des de fa molts anys, vam fer el pelegrinatge a Rocallaura, molts el van fer a peu, d'altres amb cotxe. Com cada any, en arribar hi va haver coca amb xocolata i refrescs. Va ser un matí amb aire festiu.

El pelegrinatge a Rocallaura es va recuperar el 4 d'abril de 1954 quan la parròquia i Autoritats es comprometeren, amb acta signada pel Sr. Alcalde, el secretari i el rector, a peregrinar cada any un diumenge del mes d'abril. Es va anar a mantenint aquesta tradició fins als volts de 1970, en què Belltall va formar part de l'Arxiprestat de la Conca. Quan va tornar a l'Arxiprestat d'Urgell-Garrigues, l'any 2006, el rector Pere-Lluís Ramon va tornar a recuperar la tradició i es va fixar per l'últim diumenge de maig. La peregrinació, a banda de demanar la pluja pels camps i la gratitud dels béns rebuts, també és motiu de festa i germanor.

CULTURA

Presentació del llibre *'A contratemps: Anotacions esparses d'abans del Facebook'*

El nostre veí belltallenc, Joan de cal Porxo, el dissabte 15 d'abril a la tarda ens va complaure amb la presentació del seu llibre *'A contratemps: Anotacions esparses d'abans del Facebook'*, conduïda per l'escriptor i artista Jordi Boldu, que va fer de mestre de cerimònies. Vam passar una estona distesa, agradable i amb guspires d'humor. En finalitzar els assistents van poder tenir el llibre signat per l'autor.

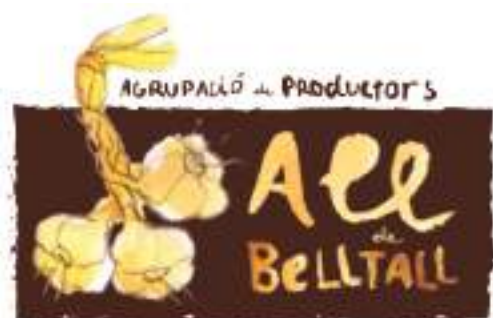

PROPERES ACTIVITATS

IX Festa de l'all

El dissabte 5 d'agost a les 10 h donarem el tret de sortida a la IX Festa de l'All de Belltall. Com en les edicions anteriors, la festa començarà amb un esmorzar popular on es podran degustar productes de la zona.

Enguany, els amics de la Cervesa Matoll de Belianes realitzaran una xerrada a la Biblioteca del casal municipal i gaudirem de l'actuació del grup Castellgralla a la plaça de les escoles. Durant tot el matí podrem gaudir de les paradetes de productes de la nostra comarca.

DEFUNCIONS

En l'últim número no vam poder posar que hi havia hagut un altre belltallenc que ens havia deixat, el Ramon Florensa, de ca la Zabet. Ens sap greu el descuit, i demanem excuses a la família. No cal dir que va ser un problema d'informació que esperem que no es torni a produir.

ENTRE L'OBJECTE I LA LITÚRGIA

Una aproximació a les custòdies

Pau Minguet de Cal Porxo

Les anomenades custòdies són peces d'orfebreria destinades a ostentar la Hòstia consagrada. Manuel Trens ens diu que hem de tenir compte en denominar-les d'aquesta manera ja que *"esta palabra es antiquíssima y sirvió para denominar todo recipiente destinado a guardar, a custodiar, las Sagradas Formas (...) en cambio, el objeto para mostrar u ostentar la sagrada Hostia es un ostensorio"*¹. Si bé es cert que, en un inici, la paraula custòdia s'utilitzava per a denominar altres objectes litúrgics, ara hem de tenir en compte la manera en què ha evolucionat la lingüística i ha fet que atorguem el nom de custòdia al que Trens anomena "ostensoris". Potser el nom és ambigu, però el que és indiscutible és la seva funció: contenir i mostrar el pa àzim personificat en Crist.

Per tal de comprendre l'aparició d'aquest tipus d'objectes caldria que ens traslladéssim al segle XIII. Des de l'any 1215 la trasubstantiació és considerada dogma de l'església catòlica. Va ser el 1264 quan el Papa Urbà IV va introduir la festivitat de Corpus dins el calendari religiós, augmentant i oficialitzant tot el culte que hi havia al voltant d'aquest dogma de la trasubstantiació. El corpus va ser la festivitat dedicada a l'exaltació del cos de Crist i, per tant, a la hòstia consagrada. Tal i com ens indica Carl Hernmarck és va escollir *"el primer jueves siguiente al primer domingo después de Pentecostés"*² per a realitzar aquesta nova celebració.

En un inici, el culte que s'establí al voltant d'aquesta festivitat tenia lloc a l'interior dels temples. Les processons és realitzaven dins les naus de les esglésies i molt poques vegades se sortia a l'exterior dels edificis. Aquestes pràctiques, podríem dir-ne intimes o poc massives, requerien custòdies de mesures força reduïdes. La irradiació de la festivitat de corpus i la proliferació del ritual eucarístic va fer que aquests objectes destinats a mostrar les hòstia consagrada proliferessin.

Deixant de banda aquests inicis caldria avançar en la cronologia i traslladar-nos fins a l'any 1447. Just en aquest any El Papa valencià, Eugeni IV va morir i el seu successor va ser el Papa Nicolau V. La processó de corpus d'aquell mateix any va sortir pels carrers de Roma extrapolant el culte cap a l'exterior del temple. A diferència de les practiques precedents pel que feia a la manera de desenvolupar aquesta festivitat en aquesta ocasió el recent escollit Papa va fer el que sembla un pas-seig triomfal pels carrers romans. A mode de carta de presentació o fins i tot de populisme, Nicolau V va originar d'una manera grandiloqüent, i actuant com a detonant, el que, fins i tot avui en dia, són les processons de corpus.

Artísticament aquest fet és força rellevant ja que en el moment en el que la festivitat de Corpus no només compleix unes obligacions litúrgiques sinó que passa a ser un símbol de poder i riquesa per part de l'església els nostres objectes, les custòdies més simples, van començar a adquirir unes fisonomies formals força diferenciades de les anomenades custòdies de "sol" compostes per una peanya, un vericle de vidre envoltat per ornamentacions d'orfebreria i un element vertical d'unió entre els dos cossos. El component processional va fer que aquestes custòdies més petites o bé es destinessin al culte més regular, a aquell que havia de complir amb funcions més parroquials i no tant exclusives d'una festivitat, o bé que s'integressin d'alguna manera dins les immenses custòdies processionals que només es treien del temple un cop l'any. Els factors econòmics i demogràfics de ben segur que també influenciaven a l'hora d'encarregar una d'aquestes peces. En els pobles petits, per exemple, on les processons mai van arribar a ser tant grandiloqüents com a les ciutats, aquest tipus d'objectes podien seguir sent de mides més reduïdes sense requerir els grans mobles processionals que sovint es trobaven a les

1. Manuel Trens, *Las custodias Españolas*, Editorial Litúrgica Española, Barcelona, 1952..

2. Carl Hernmarck, *Custodias procesionales en España*, Ministerio de Cultura, Madrid, 1987.

catedrals i altres edificis amb un poder eclesiàstic més rellevant que el que podia tenir una parròquia de poble.

Deixant de banda aquestes apreciacions de caràcter més formal de les custòdies caldria que seguís avançant la cronologia i ens situéssim a l'any 1539. Primer de tot, i anat a pams, hauríem de parlar breument sobre el fenomen de les confraries. L'aparició del protestantisme al segle XVI i la seva important generalització va fer que les posicions contràries a aquesta reforma religiosa creessin organismes de combat en vers a aquests nous pensaments religiosos. La contrareforma va ser el resultat d'aquesta associació de partidaris a la religió que havia imperat fins el moment. Aquest clima d'enfrontament religiós va provocar que els fidels més conservadors actuessin com a veritables militants de la fe que proferien ajudant, d'aquesta manera, a combatre els pensaments reformista. Va ser llavors quan la creació de confraries dedicades, sobretot, a aspectes genuïns de l'església catòlica, va servir com a un posicionament social en vers la seva religió. Principalment les confraries es van estructurar al voltant de l'eucaristia, creant així confraries del Santíssim Sagrament i De Corpus. Va ser en aquest clima contrareformista quan l'any 1539 el Papa Pau III va autoritzar la creació del que ara anomenen confraries de Minerva. Van rebre aquest nom ja que van ser constituïdes a l'església Romana de *Santa Maria Sopra Minerva*.

En un origen aquestes confraries tenien com a tret distintiu "*la procesión que por las naves del templo realizaba todos los terceros domingos de mes*"³. Aquesta processó girava al voltant dels ritus eucarístics i, per tant, les custòdies i tenien un protagonisme cabdal. Possiblement les perversions que s'havien originat en les festivitats de Corpus, que cada vegada tenien més connotacions populars i no pas religioses, juntament amb aquest caràcter militant que ja hem esmentat, com a oposició a la reforma, van fer que aquesta confraria se centres en la transsubstanciació per tal de reafirmar aquestes devocions que el protestantisme qüestionava. Les exigències que originaven els ritus que duïen a terme aquestes agrupacions religioses va ocasionar que, en molts casos, fossin les confraries de Minerva les que encarreguessin les custòdies (un exemple que tenim documentat és el de

la custòdia de L'espluga de Francolí⁴). Les custòdies que han encarregat aquestes confraries s'han allunyat del model grandiloqüent de les grans festes del corpus i han optat pels objectes més petits. És una raó força obvia que s'opti per les custòdies més fàcils de manejar, ja que si s'ha de retre culte, un cop al més i per l'interior de l'església, és impossible, logística i físicament parlant, que les anomenades misses de minerva es realitzessin amb els gegantins vehicles processionals. Actualment aquestes confraries han extrapolat els rituals que es duïen a terme a l'interior de les esglésies. En molts casos el dia de corpus aquestes confraries també surten en processó. Aquest fet sembla ser una mena d'estratègia publicitària o reivindicativa de la pròpia confraria. Mentre que antigament la litúrgia que protagonitzava aquest grup religiós es realitzava a l'interior dels temples ara sembla que el fet de sortir a l'exterior es converteix en una espècie d'exaltació popular. Paradoxalment això és el que en un inici, aquestes confraries semblava que volien renunciar a aquesta pràctica de mostrar-se i es limitaven a exercir els seus ritus closos dins els edificis.

Deixant de banda aquests aspectes formals i de context històric, m'agradaria centrar-me més concretament en l'objecte. És per aquest motiu que en el proper número de la revista de l'Associació de veïns i amics de Belltall parlaré de la custòdia del nostre poble.

3. DD.AA, *Minerva: Liturgia, fiesta y fraternidad en el barroco español : Actas del I Congreso Nacional de Historia de las Cofradías Sacramentales*, 13, 14 y 15 de abril de 2007, Cofradía del Corpus de Sepúlveda, 2008.

4. Josep M. Vallès, Teresa Vallès, *La custòdia de la parròquia de Sant Miquel de l'Espluga de Francolí*, Cossetània edicions, Valls, 2003.

L'ACTE SUBLIM DE MARIMON

Una novel·la per entregues

La tragèdia

Joan M. Minguet de Cal Porxo

Com explicar un fet tan horripilant com el que va passar a La Pobla de Ferran sense caure en la morbositat, sense refocil·lar-se en la catàstrofe que va suposar per a tanta gent? Catàstrofe, tragèdia, no només per les nenes, els nens i les dones que van morir, víctimes de l'acció de Josep Marimon. Aquell dia moltes famílies van veure sotraguejada la seva rutina, va caure sobre els supervivents una llosa que no podem ni imaginar com de pesada que era. Pels supervivents que havien perdut éssers estimats, però també per la família de Marimon, estigmatitzada, no diré que per sempre, però almenys durant uns quants anys. El Jaume de Cal Roseret em va explicar que el dia que van matar Marimon, un germà seu, quan va arribar a la parada on havia quedat estès el seu cadàver, es va posar a sobre seu i li va començar a clavar cops mentre cridava algunes frases en el sentit que els havia maleït la vida per sempre.

Durant aquella setmana llarga en què Marimon va estar fugit, ningú no sabia on parava, diuen que el seu pare no va sortir de casa, qui sap si avergonyit, qui sap si atemorit, ens ho podem arribar a imaginar?

I és que el que va fer Marimon va ser molt gros, tan gros que avui dia, acostumats a notícies sanguinolentes tan freqüents, encara ens commou. Però jo no vull contribuir a escarbar en l'espectacle per l'espectacle del drama, com fan avui dia tants i tants mitjans de comunicació. Si els fets del maig de 1928 passessin avui, una tropa de reporters s'acostaria ràpidament al lloc i filmaria tanta sang com poguessin, els cossos dels

nens inerts enmig de la palla, entrevistarien els supervivents i com més extenuats els trobessin més preguntes escabroses els farien... No, jo no vull treure el pitjor de tots nosaltres, explicant o imaginant els detalls grotescos de com Josep Marimon va segar la vida d'unes criatures. Però quina alternativa tinc?

Podria començar la crònica dels fets explicant o recordant què passava l'any 1928. Fer allò que a

La Pobla de Ferran

la universitat en diem contextualitzar. Podria fins i tot limitar-me a reproduir algunes de les efemèrides més rellevants que poden consignar-se d'aquell any, explicar la situació política europea, espanyola, catalana; comentar la situació econòmica i social d'aquella primavera de 1928; informar de la Dictadura de Primo de Rivera, del preu que es pagava els cereals, de com s'estructurava el comerç en el món rural... Però no faré res d'això. I no perquè vulgui decantar-me per una posició acadèmica en el debat que mantenim en el terreny del coneixement entre textualistes i contextualistes, ras i curt, entre els qui defensen que un fet històric —o una obra d'art— ja porta incorporat en els seus teixits significants el

temps que l'ha produït (i, si no és així, la dada ja és en si mateixa pregonament rellevant) i aquells altres que continuen postulant la necessitat de col·locar aquell fet o aquella obra en unes coordenades cronològiques que s'entenen primordials per explicar-los. No, les raons per anar directament al moll de l'anècdota no és d'ordre científica. És més aviat per intuïció. Susan Sontag deia que ella no escrivia en un context, que ho feia en una habitació. Ja ho sé, és una boutade, però m'agrada.

No obstant això, tota decisió sorgeix amb tota seguretat per la interrelació de processos, molts dels quals vinculats al terreny professional de cadascú. Recordo que a la universitat, un professor extravagant, molt il·lustrat, Rogelio Buendia, havia d'explicar-nos l'art del Renaixement italià, però es va passar tot el curs explicant-nos el món artístic de la Baixa Edat Mitjana europea, deia que no podríem entendre l'Humanisme renaixentista sense haver comprès, primer, allò que l'havia motivat o els corrents als quals s'havia oposat. Aquell professor, hereu del positivisme del segle XIX, era un clar exponent del contextualisme, ell devia pensar que les obres d'art italianes del Quattrocento i del Cinquecento no podien entendre'ns, no ja sense explicar el context en les que s'havien produït, sinó el context immediatament anterior. Jo, aquell curs, no vaig aprendre res sobre l'art renaixentista, però em vaig empapar de l'art baix medieval.

De què serviria en el nostre cas que expliqués la societat, l'economia i la política de 1928? Si ho fes, estaria situant el lector en un món fonamentalment urbà, el que llegim des d'avui. Però aquells fets van ocórrer en el món rural. En un món rural tancat, les contrades dels Comalats. I en unes rutines dels seus habitants que desconexem per complet. Ens ho podem imaginar tot, és cert, que els nens de La Pobla es llevaven i marxaven cap a escola, a Passanant; que alguns dies devia ploure i ells feien el camí, uns contents, xipollejant pel fang, uns altres cobrint-se per no arribar molls davant del professor o de la professora; que Josep Marimon, com expliquen les cròniques, els rebia quan tornaven d'escola i jugava amb ells, els ensenyava a matar ocellets amb l'escopeta; que aquell dia, però, Marimon, empès per una raó desconeguda, tot i que va ser un tema central en la premsa catalana i espanyola en els dies successius, va cometre un assassinat múltiple.

Anem als fets, doncs. He de limitar-me als fets. Anar-me'n al dissabte 19 de maig de 1928. Em costa deixar-me anar, fugir de la pràctica de l'historiador. Em van ensenyar que allò que no pots documentar és que no ho saps. Per més que la convicció de saber-ho sigui intensa. "En conseqüència —em sembla sentir aquells doctes catedràtics—, oblida tota especulació." I, tanmateix, això no és un escrit científic, ni tan sols periodístic. És, ben segur, allò que m'havien prohibit que fos, una especulació, ben cert que desgranada a partir de dades esparses que he anat trobant, però farcida amb allò que a mi em sembla que podia passar o, més lluny encara, amb allò que intueixo que els personatges d'aquell moment podien pensar. No, no és que ho podien pensar, sinó que ho pensaven, així, directament. No em queda altre remei que ser valent.

La reconstrucció dels fets, però, fins on m'ho permeten les fonts consultades i sense afegir-hi més que allò que el propi llenguatge hi incorpora a tot relat és la següent. Tot comença el matí d'aquell dissabte. José Marimon Carles va anar al bar de la fonda de Belltall. Em penso que no és la fonda que hi ha ara, Cal Feliuet, sinó que n'hi devia haver una altra, en alguna informació de l'època parlen de la fonda España, però això és poc rellevant. El transcendent, una cosa que em sembla que ha passat desapercibuda és que Marimón anà aprendre cafè a Belltall "i digué en conversa que sostingué amb diferents individus que al món hi havia hagut homes molt cèlebres i que ell aspirava a ésser-ho ben aviat, puix ja sentirien a dir el que passaria aquell dia a Pobla de Passanant". El diari local de Tàrrrega on s'explicava aquesta anècdota aclaria que, "naturalment", ningú no havia donat importància a aquestes paraules. Marimon havia caminat més d'una hora des de La Pobla fins a Belltall i havia anunciat alguna cosa que tenia pensada. Premeditació, diria la justícia d'avui. Aquell home sabia que el que estava disposat a fer arribaria a les més altes cotes de la infàmia i, per tant, de la popularitat.

I així va ser. Sobre les sis de la tarda, Josep Marimón va sortir de casa seva armat amb una escopeta. Es va trobar amb tres germans, Ramona, Carme i Josep Rabadá Trilla, als quals va convidar a seguir-lo perquè anava a caçar coloms. Els va conduir fins a una pallissa a l'entrada del poble i, un cop a dins, els va matar a trets, després va

cobrir els cossos amb palla. En Josep tenia dotze anys, la Carme en tenia deu i la Ramona, la germana petita, quatre anys. En Marimon va tornar a casa seva per agafar municions; va trobar-se amb quatre infants més, els germans Salvador i Josep Torres, Ramón Canela Eloy i Teresa Roca als quals, amb idèntiques estratagemes, els va portar fins a un altre paller, els va matar i tam-

bé els va cobrir de palla. En Salvador tenia cinc anys, el Josep en tenia nou; el Ramon Canela, 5 i la Teresa Roca, 4. Tornant al poble es va trobar amb un germà petit dels germans Torres, Miquel Torres, de tres anys, també el va matar i el va amagar al camp. Va tornar al grup de cases, va entrar al domicili de Francesca Canelo, de setanta-cinc anys, que estava al seu corral i

La tragèdia i les imatges

Arran de la notícia, i el ressò que havia tingut en la premsa diària, alguns fotògrafs es van acostar fins al poble. I van demanar fotografies de les persones atacades o mortes i van fer-ne de noves amb les persones que havien sobreviscut, en un nou exercici d'immoralitat. Ho explicaré en un altre moment. Els setmanaris gràfics "Nuevo Mundo" i "Mundo Gráfico" van reproduir algunes d'aquestes fotografies. Jo en poso aquí aquestes, amb totes les reserves del món. No estaré contribuint a la morbositat de la que he escrit que em vull allunyar? I, d'altra banda, aquestes imatges i algunes altres que anirem coneixent no acaben per situar-nos en el món llòbrec i tràgic del món rural català del 1928? De moment, tot són preguntes.

Antonia Marimón, ve. Ana de Pobla de Ferrán, gravemente herida por el criminal poco antes de huir éste del pueblo (Fot. remitida por Grá 11)

La vecina de Pobla de Ferrán, Rosa Eloy, gravísimamente herida á hachazos por el criminal, y su hijo Ramón Cane'a, también muerto

El niño José Rabadá, muerto por el loco José Marimón

va disparar sobre ella "hasta matarla". Pel carrer es va trobar amb Antònia Marimon, que cridava la seva filla, Teresa Roca, va disparar sobre ella, destrossant-li la galta Esquerra i la mà dreta. En el seu vertigen per matar, va disparar contra Marina Roca Rull, de vint anys, soltera, a qui va destrossar la mandíbula superior i part del pit d'una perdigonada. Poc després, es trobà amb Rosa Eloy, la mare de Ramon Canela, a qui va atacar amb una destrat, la va donar per morta, encara que va quedar ferida greument.

Els fets, volem saber els fets. Els únics fets que coneixem perfectament és que en un poble d'un sol carrer, de cinc o sis cases habitades allò va ser una mortaldat, una tragèdia. Però la successió dels fets, això a què estem tan acostumats en la banalitat de la vida contemporània no els coneixerem mai. La cronologia dels fets que acabo de relatar es basa en informacions periodístiques del moment. Diguem-ho ben de pressa: són falses. No poden ser més que falses aquestes informacions, no en la seva substància, els morts i les dones ferides van existir, però sí que en la seqüència de cada una de les morts. Hi ha diferències i una ordenació dels assassinats que no acaba de convergir en totes les versions recollides precipitadament per la premsa. Però no penso entretindrem a explicar els detalls d'aquestes incongruències. Per què? Això no faria més que fer créixer la morbositat, veritat?. Hi ha qui diu que, en un moment donat, a Marimon se li havia acabat la munició i que, aleshores, havia matat alguns dels infants a cops de culata. Declaracions fetes posteriorment per part d'Antònia Marimon Roca mentre s'estava a l'Hospital de Tarragona, on se l'havien endut immediatament, podrien corroborar la salvatjada. Si fos cert, la precisió no serviria més que per donar més regust amarg a les morts d'aquells nens. I, encara que més endavant potser hauré de tornar-hi, l'objectiu d'aquest text no és capbussar-se en la sang i el fetge, en el que alguns moralistes catalans de l'època denominaven hemofília o gust morbós per la sang.

La cosa és que la notícia va córrer com la pólvora. Utilitzo aquesta expressió perquè la pólvora va molt de pressa, però corre menys que els senyals telemàtics que dominen els nostres temps. Acostumats com estem en la nostra societat a què els mitjans de comunicació ens mostrin ràpidament les desgràcies dels altres mentre dinem

o sopem, cadàvers, sang, nens i adults perden la vida, amb membres que els cauen, o directament morts, el periodisme del 1928 va actuar amb la mateixa celeritat i amb la mateixa falta d'ètica. El que passa és que, sortosament, ho escric així ben intencionadament, la pólvora encara no corria tant com les emissions televisives. No és fins el dimarts dia 22, tres dies després dels fets, que els diaris de Barcelona i de Madrid es començaven a fer ressò de la notícia.

En les pròximes entregues explicaré les reaccions que va haver-hi als fets perpetrats per Marimon aquell dissabte del mes de maig del 1928: vuit nens assassinats, una dona morta i dues dones ferides greument. Ara només voldria fer dos avançaments. El diari La Vanguardia explicava que la notícia provenia del seu corresponçal a Santa Coloma de Queralt, "nos da cuenta de un horrible suceso ocurrido en la Poble del Pasanant, que ha causado gran consternación en toda la comarca y que por la calidad de las víctimas y las monstruosas circunstancias en que se cometió el delito, sólo se concibe como un acto de furiosa locura, de exasperada demencia." La qualitat de les víctimes, deia el redactor de La Vanguardia: un eufemisme per expressar que la majoria d'aquelles víctimes eren nenes i nens; un eufemisme que tothom devia entendre en aquells finals dels anys vint.

L'altre avançament, i per acabar avui amb una nota d'humor prové del diari madrileny La Correspondencia Militar. Siguem generosos, un redactor d'un diari militar rep unes informacions difuses sobre una matança de nens en un llogaret tan allunyat de la capital espanyola i no se li acudeix res més que posar un punt de llegenda, de faula al relat. Com veurem tractava la notícia com si Marimon fos el flautista d'Hamelin, però en la seva versió més màcabra i venjativa: "... salió de su casa, llevando una escopeta. A un niño y a una niña que encontró en la calle les invitó a que le acompañaran a matar palomas. Siguiénrole aquellos y otros varios niños del poblado. Al llegar a un pajar, cercado por una pared, la emprendió a tiros con los pequeñuelos, matando a varios de ellos, cuyos cadáveres cubrió de paja."

(Pròxima entrega:
"Salvador Dalí i l'acte sublim de Marimon")

TEMPS ENRERE

M'he de quedar amb un record o amb un racó?!

Amb un de sol?!

Són molts... començo a fer la tria, doncs:

Ser petit a Belltall

Maria Gené de Ca l'Antònia el Pau

Els estius, els caps de setmana, els Nadals, les castanyades i els Sant Joans, totes les festes majors, i l'emoció dels nostres primers correfocs i aquelles guerres d'aigua, les voltes i voltes amb bici pel poble a tota velocitat i atrevir-nos a baixar escales, els "què fem?", però sense preocupacions, els berenars al carrer o casa d'uns i altres, els sopars a la fresca, estar-nos al passeig de l'Om i espiar als grans al fòrum i menjar pipes, aprendre a anar amb bici i a patinar, la paradeta de polseres i complements de ganxet! per després comprar-nos els xiclets de 5 cèntims o més pipes, passar-nos a buscar els uns als altres i tornar a casa guiant-nos pel toc de les campanes, tot el dia al carrer (i ens semblava poc!), la Placeta i jugar-hi a cuines, les bicis que són cavalls, i el Fossar, buscant noms graciosos entre els nostres avantpas-

sats, ah! i els batejos llençant caramels des del balcons i tribunes, i els padrins i les padrines a la fresca i als pedrissos, i les portes obertes i les bicis al carrer.....

.....En tinc molts més, però d'acord! Ja paro. Em quedo amb tots els que he dit i els que no he dit, i amb aquests dos:

Jugar a "polis i cacos" de nit i per tot el poble, sense importar gens ni mica les nostres edats: allò sí que era adrenalina!

I anar a fer cabanes al bosc i sentir-nos guerrers, com a mínim, màgic!

Si voleu, tot i ser grans, podem seguir jugant!

Data de la llinda de la finestra de Cal Feliuet Vell, la més antiga del poble.

BELLTALL

ASSOCIACIÓ DE VEÏNS I AMICS DE BELLTALL

Amb la col·laboració de:

Diputació Tarragona